

**PROGRAM RADA
PARKOVA DINARIDA – MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA DINARIDA
ZA 2020. GODINU**

Podgorica, 2020. godina

Uvod

Mrežu Parkova Dinarida čini 95 zaštićena područja iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova*, Sjeverne Makedonije, Slovenije i Srbije. Službena asocijacija "Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida" osnovana je u Podgorici krajem 2014. godine, a sjedište mreže je u Podgorici.

Inicijativa o formiranju regionalnog saveza zaštićenih područja na prostoru zemalja Dinarskog luka jedan je od rezultata koji su proizašli iz projekta „Parkovi Dinarskog luka“. Implementator ovog projekta bila je Svjetska organizacija za zaštitu prirode WWF. Takođe, decembra mjeseca 2013. godine, države Dinarskog luka u Budvi (Crna Gora) potpisale su sporazum pod nazivom *Big Win II*, koji predstavlja nastavak prethodnog *Big Win* dogovora koji je postignut 2008. godine, na devetoj CBD Konferenciji u Bonu (Njemačka). Zvaničnim usvajanjem dokumenta u Budvi 2. decembra 2013., zemlje potpisnice, odnosno njihova nadležna ministarstva su se obavezale da će zajedno raditi na jačanju procesa planiranja u zaštiti prirode, kao i valorizovanju ekonomskih vrijednosti svog prirodnog bogatstva, te na temelju tih vrijednosti raditi na jačanju modela za održivo finansiranje zaštićenih područja u regiji i zajedničkog rada na ukupnom unapređenju zaštićenih područja na prostoru Dinarskog luka. Ovaj dokument su uz posredovanje WWF i IUCN, potpisali ministri i predstavnici ministarstava zaduženih za oblast životne sredine sledećih država: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo¹, Makedonija, Slovenija i Srbija.

Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida ima za cilj da svojim djelovanjem iskaže i realizuje zajednički interes za unapređenje zaštite prirode i održivog razvoja i pospiješi saradnju između zaštićenih područja zemalja Dinarskog luka. Ta saradnja se primarno odnosi na unapređenje prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenih područja Dinarida, njihovu promociju i podršku i primjenu dobrih praksi održivog razvoja i upravljanja.

Organizacija Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida posebno podržava:

- politiku usmjerenu ka razvoju i napretku zaštićenih područja;
- unapređivanje međusobne komunikacije članova organizacije;
- koordinaciju međunarodnih i nacionalnih projekata.

Strateške teme rada mreže su: izgradnja mreže zaštićenih područja; zaštita prirodnih vrijednosti; unapređenje saradnje sa lokalnim stanovništvom i održivi razvoj i komunikacija i PR.

*Imenovanje je bez predrasuda na poziciju ili status u skladu s UNSCR 1244/99 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Strateška tema: 1. IZGRADNJA MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Cilj: 1.1 Kadrovska i tehnička osposobljenost Parkova Dinarida – mreže zaštićenih područja Dinarida za efikasno obavljanje svoje djelatnosti

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
1.1.1	Angažovanje ljudskih resursa	Obuka 2 pripravnice preko Programa stručnog osposobljavanja.	Cijela godina
1.1.2	Nabavka materijalno - tehničkih sredstava	Izvršice se nabavka i dopuna materijalno-tehničkih sredstava neophodnih za rad.	Cijela godina
1.1.3	Kadrovska, stručna i organizaciono osposobljavanje osoblja za kvalitetno izvršavanje aktivnosti Mreže	U okviru realnih mogućnosti, podržaće se stručna usavršavanja zaposlenih kroz seminare, kurseve, konferencije, studentske razmjene, radionice.	Cijela godina
1.1.4	Podrška naučno-stručnim istraživanjima	Pružice se logistička podrška svim zainteresovanim institucijama i pojedincima u naučno-istraživačkom radu koji doprinosi zaštiti i valorizaciji zaštićenih područja.	Cijela godina
1.1.5	Formiranje stručnog savjeta shodno novom Statutu	Izvršice se kadrovski odabir članova Stručnog savjeta.	Do septembra

Cilj: 1.2 Umrežavanje zaštićenih područja regiona			
1.2.1	Organizovanje godišnjeg sastanka Generalne Skupštine i Upravnog odbora Parkova Dinarida	Organizovaće se redovni godišnji sastanak Generalne Skupštine i Upravnog odbora. Po potrebi će se organizovati vanredna zasijedanja.	Cijela godina
1.2.2	Širenje mreže Parkova Dinarida i prijem novih članova	Shodno izraženom intersovanju parkova iz regiona omogućiti prijem novih članova	Cijela godina
1.2.3	Organizovanje naučno-stručnih skupova	U okviru realnih mogućnosti organizovaće se radionice, treninzi, seminari, studentske razmjene za osoblje iz zaštićenih područja.	Cijela godina
1.2.4.	Obilježavanje Dana zaštite Dinarida	U cilju unapređenja prepoznatljivosti i ključnih vrijednosti Dinarida, ali i jačanju mreže, nastaviće se sa obilježavanjem Dana zaštite Dinarida	oktobar
Cilj: 1.3 Finansijska održivost Parkova Dinarida			
1.3.1	Razvijanje projektnih ideja i priprema projektnih aplikacija	<p>Priprema projektnih aplikacija sa članovima mreže i institucijama zaduženim za zaštitu prirode, razvoj turizma i održivi razvoj.</p> <p>Programi koji će biti otvoreni u 2020 godini su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program podrške za ekosistemske usluge na GIZ-a(ORF BDU) - Dva konkursa MORT-a (Crna Gora): Za izradu liste invazivnih vrsta i Za doprinos izradi Akcionog plana za mrkog medvjeda - Konkurs Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja – Održivo upravljanje šumama 	Cijela godina

1.3.2	Pokretanje zajedničkih inicijativa sa inostranim i domaćim organizacijama i donatorima	Jačanje saradnje sa strateškim partnerima kao i drugim organizacijama civilnog društva kroz informisanje, konsultovanje i realizaciju zajedničkih aktivnosti, stvaranje mreža i koalicija.	Cijela godina
1.3.3	Finalizacija Strategije Parkova Dinarida	Uz participaciju Stručnog savjeta finalizovaće se Strategija Parkova Dinarida	decembar

Strateška tema: 2. ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

Cilj: 2.1 Projekat „Zaštićena područja za prirodu I ljude” (PA4NP II)

Parkovi Dinarida i WWF, relalizuju drugu fazu projekta „Zaštićena područja za prirodu I ljude” podržanog od strane Švedske razvojne agencije (SIDA).

PA4NP II će biti fokusiran na dva glavna pristupa - poboljšanje efikasnosti ZP-a i jačanje civilnog društva.

Namjera je:

- **Izgraditi kapacitete ZP-a i lokalnih zajednica kako bi se uključili u sveobuhvatnu saradnju, fokusiranu na očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje prirodnih resursa**
- **Uspostaviti WWF I Parkove Dinarida kao aktivne i relevantne učesnike u dijalozima ili procesima promjene loše prakse i lošeg zakonskog okvira**
- **Promovisati važnost i svrhu ZP-a ne samo za očuvanje prirode, već i za dobrobit ljudi.**

Strukturalno projekt je podijeljen u pet ishoda:

- 1. Zagovaranje - Poboljšane i / ili bolje implementirane nacionalne politike za upravljanje ZP-a, očuvanje biološke raznolikosti i prilagođavanje klimatskim promjenama putem zagovaranja i nacionalnih platformi OCD**
- 2. Obrazovanje - Povećana svijest o biološkoj raznolikosti i aktivnom građanstvu javnosti i donosioca odluka kroz obrazovne programe. Izrada didaktičkih edukativnih materijala sa nastavnicima i zaposlenima iz ZP-a kako bi se djeca uključila u učenje o prirodi u prirodi.**
- 3. Odgovornost donosioca odluka - Saradnja sa aktivnim civilnim društvom i medijima, osnaživanje njih da imaju ulogu „čuvara“ i zahtijevaju odgovornost donosioca odluka kako bi napustili loše prakse / poboljšali planove upravljanja / poboljšali ili promijenili zakonski okvir. Uspostavit će se partnerstvo sa istraživačkim novinarima - Balkanska mreža za istraživačko izvještavanje (BIRN), koja će obrađivati priče o neodrživoj upotrebi prirodnih resursa, lošim praksama - korupciji, ilegalnoj gradnji, ilegalnom lovu, kršenju ljudskih prava (slučajevi da zajednice ne budu adekvatno informisan o posljedicama određenih aktivnosti u ZP-a)**
- 4. Održivi razvoj ZP-a - mogućnosti za održivi razvoj ravnomjerno su raspoređene među članovima lokalne zajednice, s posebnom pažnjom koja se pridaje uključivanju grupa podzastupljenih kao što su mladi, žene, starije i etničke manjine**
- 5. Učešće - veće učešće zajednice, naglašavajući rodnu ravnopravnost. To će se postići podizanjem kapaciteta javnih službi i civilnog društva za učešće, poboljšanjem pravnog okvira, podrškom / stvaranjem pogodnog okruženja za učešće (npr.**

Savjeti korisnika, socio-ekonomski forumi)

Parkovi Dinarida će dominantno biti uključeni u realizaciju ishoda 4, dok u manjem obimu i u ishode 1, 3 i 5

U okviru ishoda 4 Parkovi Dinarida će raditi na razmjeni znanja i iskustava članova mreže kao i na unapređenju saradnje ZP-a i lokalne zajednice. U tom smislu kroz projekta će biti uspostavljena Baza podataka o prirodnim vrijednostima područja Dinarida kao i baza eksperata koja će pružati stručnu pomoć u radu ZP-a. Osim toga kroz drugi krug Programa grantova omogućit će se podrška ZP-a na unapređenju saradnje sa lokalnom zajednicom i biće urađen i treći ciklus Indeksacije (Community Involvement Assesment). Organizovanjem regionalne konferencije Parkova Dinarida nastavit će se umrežavanje ZP-a i prenos iskustava i najboljih praksi u regionu. Osim toga organizovaće se i predstavljanje i promocija mreže PD u EU Parlamentu.

Kroz ishode 3 i 5 Parkovi Dinarida će raditi na promociji primjera dobre prakse i saradnje ostvarene u okviru platforme www.natureforpeople.org kao i na unapređenju funkcionisanja i rada savjeta korisnika (socio-ekonomski forumi), dok će kroz ishod 1 nastaviti aktivnosti na izradi Plana upravljanja populacijom mrkog medvjeda koji je započet u prvoj fazi projekta.

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
2.1.1	Učešće u procesu izrade Akcionog plana upravljanja populacijom mrkog medvjeda	Parkovi Dinarida će kao član Savjeta za izradu plana upravljanja mrkim medvjedom koji je osnovalo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) aktivno raditi na pripremi Plana upravljanja za mrkog medvjeda.	Cijela godina
2.1.2	Izrada baze znanja za područja Dinarida i baze eksperata	U cilju povećanja prepoznavanja vrijednosti i benefita Dinarida među članicama Mreže i šir, izradiće se baza podataka koja će sadržati dokumenta relevantna za područje kao i baza eksperata koji će biti u mogućnosti da pruže stručnu pomoć u radu ZP-a.	februar - septembar

Cilj: 2.2 Projekat “Odvajajmo otpad zajedno” se realizuje u saradnji sa Opštinom Plužine i Javnim Komunalnim preduzećem Plužine u cilju podrške realizaciji Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom u opštini Plužine za period 2016. 2020. godina.

Opšti cilj koji treba ostvariti primjenom ovog Plana je uspostavljanje održivog sistema upravljanja otpadom i njegovo konstantno unaprjeđivanje.

Specifični ciljevi su: Inteziviranje aktivnosti u domenu jačanja javne svijesti o značaju pravilnog postupanja s otpadom. Unapređenje saradnje komunalnog preduzeća i stanovništva inteziviranjem aktivnosti istog u domenu animacije stanovništva.

Unapređenje infrastrukture kroz uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra komponenta koje će biti vidno označene sa postavljenim naljepnicama/posterima koji će sadržavati informacije o vrsti otpada koja se u njima sakuplja, kao i nabavka nedostajuće opreme. Kroz projekat će se takođe sprovesti akcija uklanjanja nelegalne deponije na području Parka prirode Piva.

Projekat se realizuje uz podršku Ministarstva održivog razvoja i turizma kroz javni konkurs za finansiranje programa jačanja ekološk svijesti o potrebi uvođenja Sistema odvojenog sakupljanja otpada. Ukupan budžet projekta je 3.950,00 €, njegovo trajanje je predviđeno na 6 mjeseci od mjeseca decembra 2019. do maja 2020 godine .

2.2.1	Priprema i distribucija edukativnog materijala	Priprema edukativnog materijala brošura , letka i postera za građane o potrebi selektivnog odlaganja otpada i reciklaže čijom distribucijom će građani dobiti sve potrebne informacije o značaju i potrebi primarne selekcije odnosno odvojenog sakupljanja komunalnog otpada i načinima kako to mogu uraditi na teritoriji Plužina. Distribucija pripremljenog edukativnog materijala građanima kroz organizovanje infopunkta ali i distribucijom uz račune za odvoz otpada, u poštanskim sandučićima i principu od “vrata do vrata”.	Do kraja aprila
2.2.2	Organizovanje i realizovanje edukativnih radionica	Realizovaće se aktivnosti na edukaciji stanovništva u Plužinama i to kroz 4 edukativne radionice o potrebi uvođenja sistema pravilnog odlaganja otpada gdje su ciljne grupe djeca školskog uzrasta kao i radionica za zaposlene u javnoj	februar i mart

		upravi.	
2.2.3	Obezbjeđivanje i unapredjenje infrastrukture	Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra komponenta i nabavka nedostajuće opreme.	mart / april
2.2.4	Organizovanje i sprovođenje akcija uklanjanja nelegalne deponije na području Parka prirode Piva	U saradnji sa Parkom prirode Piva, komunalnim preduzećem i volonterima planirano je organizovanje akcija uklanjanja nelegalne deponije na tom području.	maj

Cilj: 2.3 Realizacija Interreg projekta „INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja “

Projekt “INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja“ je sufinansiran od strane Evropske unije u okviru Interreg Mediteranskog (MED) programa u trajanju od 2018 - 2022. godine. Ukupna vrijednost projekta je 5 612 660,00 €, od čega se 127 160,00 € finansira iz IPA fondova. „Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida” su jedini projektni partner sa IPA područja.

Na projektu učestvuje ukupno 15 partnera iz svih 10 MED zemalja, čiji je cilj očuvanje i valorizacija prirodne baštine u obalnim i priobalnim MED destinacijama. Projekt će testirati i razviti novi pristup prilagođen MED specifičnostima, štiteći prirodnu baštinu od štetnog uticaja intenzivnog razvoja turizma.

INHERIT će promovisati održivi turizam koji ublažava sezonalnost i rasterećuje nosive kapacitete u destinaciji, planiranjem i sprođenjem "bottom-up" zaštite temeljene na samoregulaciji i praćenju lokalnog stanovništva, kao i ostalih zainteresovanih strana u turizmu.

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
--	-----------	------	-----------------

2.3.1.	Testing faza projekta (radni paket 4)	<p>Testing faza projekta INHERIT koja ima za cilj testiranje strategija formuliranih tokom prethodne (Studying) faze kroz odabrana pilot područja, dokumentovanje rezultata i potvrđenih praksi koje najbolje funkcionišu u MED području je započela sa implementacijom u septembru 2019. godine i traje do decembra 2020. Rezultat ove faze biće kreiranje prvih 5 INHERITURA područja u MED području. Testing faza treba da pokaže kojim se kapacitetima, prostornim i logističkim, raspolaže za uspostavljanje INHERITURA područja. Za Crnu Goru, potencijalna INHERITURA je Park prirode Orjen. U okviru ove testing faze, Parkovi Dinarida učestvuju u sledećim aktivnostima radnog paketa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4.3 Zoniranje INHERITURA područja sa ucrtavanjem aktivnosti održivog turizma; ova aktivnost obuhvata redizajn mape zonacije Parka prirode Orjen, sa ciljem davanja predloga nove zone u okviru područja parka koja bi obuhvatala aktivnosti održivog turizma - 4.4 Pilot testiranje samoregulativnih inicijativa za zaštitu prirodnog nasleđa u INHERITURA području (tema upravljanja otpadom) - 4.5 Pilot testiranje za razvoj komplementarnih održivih turističkih aktivnosti - 4.7 Pilot testiranje za uspostavljanje prvih INHERITURA područja; u okviru ove aktivnosti je potrebno popuniti upitnike u saradnji sa Parkom prirode Orjen koji će se dalje slati na evaluaciju naznačenoj komisiji, koja će, nakon prijema svih aplikacija, uspostaviti prvih pet INHERITURA područja na Mediteranu 4.9 Pilot testiranje za razvoj multidestinacionalnih INHERITURA itinerera; u okviru ove aktivnosti, potrebno je ispuniti upitnike i aplikacione forme u 	<p>Do decembra 2020.</p> <p>jun/jul 2020.</p> <p>jun/jul 2020.</p> <p>jun/jul 2020.</p> <p>april 2020.</p> <p>decembar 2020.</p>
--------	--	---	--

		<p>saradnji sa Parkom prirode Orjen koji će se kasnije koristiti za evaluaciju materijala i razvoj INHERITURA itinerera na području deset mediteranskih zemalja.</p> <p>Za aktivnosti 4.3, 4.4 i 4.5 kreirana je Radna grupa u saradnji sa Parkom prirode Orjen u cilju prikupljanja informacija o postojećim turističkim aktivnostima i ponudama, te stanja na terenu kada je u pitanju tema upravljanja otpadom, sa ciljem izrade Studije za područje Orjena kako bi se razvile nove turističke ponude i samoregulativne inicijative iz oblasti upravljanja otpadom što će se predstaviti kao rezultat ove aktivnosti. Angažovaće se dizajner za redizajniranje mape zonacije Parka prirode Orjen za aktivnost 4.3., sa ciljem da se predloži nova zona koja bi obuhvatala područje parka u kojem se mogu implementirati aktivnosti održivog turizma.</p>	
2.3.3.	Peti sastanak projektnih partnera	Na ovom sastanku će se diskutovati o aktivnostima Radnog paketa 4 (WP4), dosadašnji rezultati i izradiće se plan za realizaciju preostalih aktivnosti.	15. jul 2020

2.3.4.	Medijska, e-mail i social media kampanja	<p>Radi uspješne realizacije projektnih aktivnosti i implementacije, predviđena je kontinuirana komunikacija i obavještanje medija o projektu i projektnim aktivnostima. Za sve zainteresovane strane sprovodiće se e-mail kampanja. Projektom je takođe predviđeno sprovođenje social media kampanje u cilju aktivne promocije.</p> <p>Parkovi Dinarida kao projektni partner ima obavezu da ispuni sledeće aktivnosti koje se tiču komunikacionog paketa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postavljanje vijesti o projektu na sajtu Parkova Dinarida - Periodično izvještavanje stejkholdera o novostima u vidu biltena: - Izrada, prevod i diseminacija INHERIT brošure (štampa u najmanje 215 primjeraka koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane); - Štampa 20 primjeraka INHERIT postera koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane; - Sprovođenje social media kampanje – dijeljenje sadržaja koji pošalje Leading partner na FB stranici Parkova Dinarida, kao i kreiranje sopstvenog sadržaja o projektnim aktivnostima koje se implementiraju u Parku prirode Orjen; - Direktne e-mail kampanje u cilju informisanja i promovisanja projektnih aktivnosti usmjerene ka stejkholderima iz turističkog sektora I relevantnih javnih vlasti; - Kreiranje saopštenja za medije po template-u Leading partnera vezano za učinke INHERIT projekta, ključne aspekte I benefite INHERIT pristupa koji će biti naročito namijenjeni stejkholderima iz turističkog sektora 	Cijela godina
--------	---	---	----------------------

2.3.5	Konferencije za zainteresovane strane	<p>Pored navedenih online kampanja, projektom je predviđeno organizovanje konferencija, okruglih stolova i sličnih aktivnosti, kojima bi se bolje povezale sve zainteresovane strane i detaljnije upoznale sa projektom i projektnim aktivnostima.</p> <p>Neke od aktivnosti iz ovog aspekta koje treba realizovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizovati info dan gdje će se predstaviti dosadašnji rezultati projekta; - Parkovi Dinarida će učestvovati u barem jednom eksternom događaju na kojem će putem prezentacije predstaviti cilj i dosadašnje rezultate INHERIT projekta; - Organizovati pres konferenciju na kojoj će se istaći prednosti i dostignuća projekta; 	Cijela godina
2.3.6.	Šesti sastanak projektnih partnera	Na ovom sastanku će se analizirati projektne aktivnosti Radnog paketa 4 (WP4) i predstaviti aktivnosti Radnih paketa 5 i 6.	14. decembar 2020. godine
2.3.7.	Administrativne aktivnosti	Obavezni šestomjesečni izvještaji za FLC i odgovornu kontrolu na projektu.	mart i oktobar 2020. godine

Strateška tema: 3. UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ

Cilj: 3.1 Projekat „Zaštićena područja za prirodu i ljude“ Program grantova, Savjeti korisnika

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
3.1.1	Program grantova za zaštićena područja	Nakon uspješno završenog prvog kruga grantova, u drugom dijelu 2020. godine pokrenuće se drugi krug Programa grantova namijenjen zaštićenim područjima u regionu Dinarskog luka u cilju unapređenja odnosa i dijaloga između zaštićenih područja i lokalnih zajednica biće pokrenut u septembru. Ukupni fond za ovaj Program iznosi 57 000EUR.	Od septembra
3.1.1.1	Priprema poziva za grantove i njegova objava	Na osnovu iskustava i naučenih lekcija iz prvog kruga grantova pripremiće se aplikacioni paket sa potrebnom dokumentacijom i objaviće se poziv za aplikante koji će biti otvoren 30 dana.	septembar-novembar
3.1.1.2	Promocija poziva, organizovanje informativnih sesija	Pored promocije II ciklusa grantova putem društvenih mreža, i email lista održaće se i informativan sesija za zainteresovane aplikante. U tu svrhu kreiraće se i promotivni baner za društvene mreže.	novembar - decembar
3.1.1.3	Formiranje evaulacione komisije	Formiraće se evaulaciona komisija za ocjenu projektnih predloga i selekciju, nakon čega će se sa uspješnim aplikantima potpisati ugovori o realizaciji projetaka .	decembar

Strateška tema: 4. UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ

Cilj. 4.1 Projekat "Testiranje smjernica za procjenu i valorizaciju ekosistemskih usluga i njihovog integrisanja u razvojne planove upravljačkih institucija zaštićenog područja Orjen"

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
4.1.1	Prikupljanje relevantnih podataka	Dostupna literatura o planini Orjen, kao i podaci o postojećim ekosistemskim uslugama su prikupljeni iz Plana upravljanja i Studije za uspostavljanje zaštićene zone / Studije zaštite i pregledani sa fokusom na statistiku, istorijske i trenutne podatke, socio-ekonomske podatke o zajednicama iz regije Orjen. Na osnovu prikupljenih podataka će se pripremiti lista ekosistemskih usluga i kratak pregled glavne prakse korišćenja zemljišta. To će biti urađeno na osnovu PAE i PAM dokumenta.	april-maj 2020. godine
4.1.2	Prioritizacija ekosistemskih usluga	Konsultacije među partnerima i ekspertima na projektu (PD, RZZKIN iz BiH, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode Vojvodina, Park prirode Orjen CG) na temu prioritizacije ekosistemskih usluga (ES) i identifikacijom zainteresovanih strana u odnosu na ES. Za sve navedene ES biće pripremljena Matrica o uticaju i zavisnostima od PAE i PAM. Važnost ES će se ocjenjivati u odnosu na cilj upravljanja ili očuvanja. Procijenice se uslovi i trendovi ES, njihova istorija, pokretači i kompromisi. Nakon prioritizacije ekosistemskih usluga uslijediće identifikacija stejkholdera koji se bave odabranim djelatnostima.	maj 2020. godine

4.1.3	Terenski rad	Priprema sastanaka i komunikacija sa partnerima, ekspertima i upravom parkova; Priprema upitnika o ekosistemskim uslugama (četiri posebna upitnika, za svaku ekosistemsku uslugu posebno); Sprovođenje intervjua sa stejkholderima, prikupljanje dodatnih informacija o ekosistemskim uslugama, stavovima i pogledima stejkholdera na ekosistemске usluge i uopšte upravljanje zaštićenim područjem; Popunjavanje pripremljenih upitnika. Iz sprovedenih intervjua sa zainteresovanim stranama treba izvući kratku istoriju odabranih usluga ekosistema - situacije ES u prošlosti, očekivanja za razvoj usluga ekosistema u budućnosti.	jun-jul 2020. godine
4.1.4	Priprema slučaja, elaboracija Studije diskusije,	Elaboracija svih prikupljenih podataka (kroz prvobitno istraživanje studija i materijala i terenskih posjeta); komunikacija sa upravom Parka, partnerima, ekspertima; priprema draft verzije Studije slučaja	avgust – oktobar 2020. godine
4.1.5	Priprema izvodljivosti rekreativne staze na području CG i BiH/RS Studije dvije staze na području CG i BiH/RS	Studija izvodljivosti predstavlja razvoj i način valorizacije dvije rekreativne staze (jedne na području Crne Gore i druge na području Bosne i Hercegovine / Republike Srpske) u cilju unaprijeđivanja turističke ponude Parka prirode, kojom će se generisati ekonomski benefiti kroz privlačenje većeg broja posjetilaca. Studija će analizom staza dati prijedlog njihovog uređenja koji će biti u skladu sa principima održivog razvoja vodeći računa o uticaju na životnu sredinu i siguran boravak posjetilaca Parka prirode Orjen. Komunikacija sa ekspertima koji rade na Studiji; izlazak na teren, obilazak staza, prikupljanje informacija; komunikacija sa upravljačima Parka; priprema Studije, prevod, diseminacija	oktobar – decembar 2020. godine
4.1.6	Sastanak upravljača prekograničnog zaštićenog područja Parka prirode Orjen	Cilj sastanka je razmjena iskustava i dobrih praksi prekograničnog područja, predstavljanje Regionalnih smjernica za analizu i integraciju ekosistemskih usluga, predstavljanje draft verzije Studije slučaja planine Orjen	novembar 2020. godine

4.1.7	Razvoj Studije slučaja planine Orjen	Prevod i dizajn Studije, štampa, diseminacija rezultata upravljačima sa obje strane Orjena kao i zainteresovanim stranama koje su učestvovala u cijelom procesu.	decembar - januar 2020/2021
--------------	---	---	------------------------------------

Strateška tema: 5. KOMUNIKACIJA I PR

Cilj: 5.1 Unapređenje interne komunikacije

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
5.1.1	Implementacija internog komunikacionog plana	Redovna komunikacija unutar mreže Parkova Dinarida preko internih medijskih alata, razmjena i pružanje različitih dokumenata, baza podataka i dobrih praksi, koji su od interesa za članove Parkova Dinarida	Cijela godina

Cilj: 5.2 Unapređenje eksterne komunikacije

5.2.1	Implementacija Komunikacione Strategije	PR, oglašavanje i objavljivanje u medijima aktivnosti mreže Parkova Dinarida i njenih članica.	Cijela godina
5.2.2	Izrada novog web site-a Parkova Dinarida	U cilju bolje organizacije i predstavljanja informacija na sajtu pristupaće se izradi novog sajta. U sklopu sajta biće urađena baza podataka i baza eksperata.	februar - septembar
5.2.3	Priprema i distribucija kvartalnog Biltena Parkova Dinarida	U cilju bolje informisanosti i unapređenja komunikacije unutar mreže na kvartalnom nivou pripremaće se Bilten Parkova Dinarida.	Cijela godina/mjesečno
5.2.4	Ažuriranje web site-a Parkova Dinarida	Parkovi Dinarida će nastaviti da objavljuju informacije o članicama Mreže i prirodnim, kulturnim i drugim specifičnostima Dinarskog luka na postojećem web site-u.	Cijela godina
5.2.5	Ažuriranje bloga Parkova Dinarida	U narednom periodu radiće se kontinuirano na dijeljenju svih relevantnih sadržaja Mreže na postojećem blogu.	Cijela godina
5.2.6	Ažuriranje facebook stranice Parkova Dinarida	U narednom periodu radiće se kontinuirano na dijeljenju svih relevantnih sadržaja Mreže na postojećoj facebook stranici.	Cijela godina
5.2.7	Izložba Priroda nas povezuje	Razmotriti mogućnost repliciranja uspješno organizovane izložbe u Parku Tivolu u nekom od drugih parkova ili gradova u region Dinarida	Od marta

5.2.8	Učestvovanje na relevantnim skupovima	Predstavnici Parkova Dinarida će učestvovati na relevantnim skupovima u cilju promovisanja Mreže i uspostavljanja partnerstava.	Cijela godina
Cilj: 5.3 Strukturiranje, praćenje i evaluiranje dijaloga s ključnim stakeholderima za integrisanje prirodnih vrijednosti u strateške razvojne planove (nacionalni i regionalni nivo)			
5.3.1	Praćenje, povećanje interakcija i dijaloga s ključnim stakeholderima (uspostavljanje, praćenje i evaluacija)	WWF Adria, Parkovi Dinaridi i identifikovani partneri mjere sa 2 policy instrumenta interakciju zaštićenih područja, OCD i donosioca odluka.	Cijela godina
5.3.2	Učešće na skupovima relevantnim za procese donošenja odluka od značaja za zaštitu prirode	Parkovi Dinarida će učestvovati u procesima donošenja odluka od značaja za zaštitu prirode i upravljanje zaštićenim područjima, sa posebnim naglaskom na učešće u procesu EU integracija.	Cijela godina
Cilj: 5.4 Promocija vrijednosti i dobrobiti zaštićenih područja, prikupljanje informacija, informisanje članova mreže o promjenama propisa i strateških dokumenata relevantnih za upravljanje zaštićenim područjima			
5.4.1	Interaktivna baza: prikupljanje i dijeljenje informacija članovima mreže o socijalno-ekonomskim dobrobitima koje zaštićena područja pružaju (ključne informacije, sažeci, studije)	Promocija nove baze Dinarida - Parkovi Dinaridi informišu članove mreže ali i šire o postojanju interaktivne baze i podstiču članove da koriste informacije iz baze te dopunjavaju bazu sa podacima, studijama i dr. o socio-ekonomskim dobrobitima u njihovim zaštićenim područjima. Parkovi Dinarida postavljaju i održavaju bazu te pripremaju potrebne argumente za članove mreže.	Cijela godina
5.4.2	Organizovanje događaja u svrhu promocije vrijednosti i dobrobiti zaštićenih područja u cilju angažovanja ključnih dionika	Obilježavanje Dana Dinarida i drugih datuma od značaja za zaštićena područja uz učešće članova mreže.	Cijela godina

Napomena:

Parkovi Dinarida redovno pripremaju i podnose aplikacije za nove partnerske inicijative u regionu. Rezultati selekcije za prekogranične projekte koji su predati 2019. godine, biće objavljeni tokom 2020. godine. U slučaju da Delegacija EU odobri neki od projekata, program rada Parkova Dinarida će biti blagovremeno ažuriran.